אחד דיני ממונות. בדרישה ובחקירה.

אחד דיני ממונות ו[1]ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר [2]משפט אחד יהיה לכם [3]מה בין דיני ממונות לדיני נפשות דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלשה דיני ממונות פותחין בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה דיני ממונות מטין על פי אחד בין לזכות בין לחובה ודיני נפשות מטין על פי אחד לזכות ועל פי שנים לחובה דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה דיני נפשות מחזירין לזכות ואין מחזירין לחובה דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין הכל מלמדין חובה דיני ממונות המלמד חובה מלמד זכות והמלמד זכות מלמד חובה דיני נפשות המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אין יכול לחזור וללמד חובה דיני [4]ממונות דנין ביום וגומרין בלילה דיני נפשות דנין ביום וגומרין ביום דיני ממונות גומרין בו ביום בין לזכות בין לחובה דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה לפיכך [5]אין דנין לא בערב שבת ולא בערב יום טוב דיני [6]ממונות [7]הטמאות והטהרות מתחילין מן הגדול דיני נפשות מתחילין מן הצד הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרין לדון דיני נפשות אלא כהנים לוים וישראלים המשיאין לכהונה: **גמ'** דיני ממונות מי בעינן דרישה וחקירה ורמינהו [8]שטר שזמנו כתוב באחד בניסן בשמיטה ובאו עדים ואמרו היאך אתם מעידין על שטר זה והלא ביום פלוני עמנו הייתם במקום פלוני שטר כשר ועדיו כשרין חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה היכי [9]חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו וליטעמיך תיקשי לך מתני' [10]שטרי חוב המוקדמין פסולים [11]והמאוחרים כשרין ואי סלקא דעתך בעינן דרישה וחקירה מאוחרין אמאי כשרין הא לא קשיא דעדיפא מינה קאמרינן דאפי' אחד בניסן בשמיטה דלא שכיחי אינשי דמזופי דליכא למימר שמא איחרוהו וכתבוהו דלא מרע לשטריה אפ"ה כיון דשביעית [12]סופה משמטת מכשרינן מ"מ קשיא: סימן חרפ"ש: א"ר חנינא [13]דבר תורה אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לוין אלא מעתה

אחד דיני ממונות. מה בין דיני ממונות לדיני נפשות אף על גב דשויס בחקירה ודרישה מדכתיב משפט אחד יהיה לכם לענין מילי דתלו בזכות וחובה אין להשוותם דלא שייך בדיני ממונות: **חיישינן שמא איחרוהו.** פ"ה מיחרוהו מלכתוב עד אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ועל חנם דחק אלא י"ל כי היא דגט פשוט (ב"ב דף קנא. ושם) שטר שזמנו כתוב בו בשבת או בעשרה בתשרי שטר מאוחר הוא וכשר וה"נ שטר זה נכתב לפני אחד בניסן של שמיטה במקום הכתוב בשטר ונמצא כשהגיע אחד בניסן של שמיטה שהוא זמנו של שטר לא היו באותו מקום שהלכו למקום אחר ות"ת מאי איריא משום דאיחרוהו כי לא איחרוהו נמי יש להכשיר כדאמר [14]מי ידעיתו יומא דאקניתו ביה כתובו יומא דאקניתו ביה ושמא לא באחד בניסן נכתב אלא אחרי כן במקום הכתוב בו וי"ל דהכא בשטר מלוה איירי דאין לכתוב אלא יום שנכתב השטר דלא ליגבי ממשעבדי אלא כדין ומיהו משמע מהכא דתלינן מספק להכשיר את השטר וקשה לפ"ה דריש פ"ק דר"ה (דף ב. ושם) ואין להאריך כאן: כאן

אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה. חקירות ודרישות שחוקריס את העדים שנאמר משפט אחד יהיה לכם ובדיני נפשות כתיב ודרשת וחקרת (דברים יג): **דיני ממונות בשלשה.** הא יליפינן בפרק קמא (דף ב:): **פותחין.** תחלה במשאו ומתנו של דין: **בין לזכות בין לחובה.** בתחה שילו אבל בדיני נפשות פותחין לזכות. ובגמרא [ע"כ] יליף להו: **מטין על פי אחד.** מטין את הדין אחר המרובין על פי דיין אחד כגון שניס אומרים זכאי ואחד חייב או איפכא: **ודיני נפשות מטין ע"פ אחד לזכות.** שניס עשר מזכיס ואחד עשר מחייביס זכאי אבל לחובה אין מטין אחר הרוב אלא אם כן רבו המחייביין על המזכין שניס כדאמרינן בפרק קמא (דף ב.) לא תהיה אחרי רביס לרעות[15] ודיני ממונות ליכא לאוקמה כדאמר לקמן (דף לו:) אבל אתה מטה משפט אביונך[16] אבל אתה מטה משפט שור הנסקל וכל שכן שאר דיני ממונות: **מחזירין.** סותרין את הדין לאחר שגמרוהו וידעו שטעו מחזירין את הדבר בין לזכות בין לחובה: **ואין מחזירין לחובה.** בגמרא[17] יליף לה: **הכל מלמדין.** ואפי' תלמידים היושבין לפני הדיינין ולא נתמנו בית דין על כך: **המלמד חובה.** דיין שהתחיל תחלה להביא ראיות לחובה יכול לחזור בו ולזכות: **אינו חוזר ומלמד חובה.** סברא היא דבעינן והגילו[18]. ובגמרא (דף לד.) מוקיס לה בשעת משא ומתן הוא דלא יחזור דמתוך שאתה אומר לו שלא לחזור הוא מחזר אחר ראיות להעמיד דבריו ושמא ימצא ראיות נכונות אבל בשעת גמר דין שכבר חזר על כל אדלין וגרמה לו שאין דבריו נכונים חוזר ומלמד חובה: **דנין ביום.** משא ומתן של דין: **וגומרין בלילה.** אם רצו וכו'[19] יליף בגמרא[20]: **דיני נפשות גומריס בו ביום לזכות וביום של אחריו לחובה.** אם זיכוהו ביום ראשון פוסקין את דינו מיד והולך לו אבל אם לא יכלו לזכותו ביום ראשון אין פוסקין את דינו לחובה אלא מלינין את דינו עד למחר שמא ימצא בלילה זכות: **לא בערב שבת.** שאין יכולין לגומרו למחר אם יתחייב שאין מיתת בית דין דוחה שבת ולשהותו אי אפשר מפני עינוי הדין משנגמר הדין: **הטהרות והטמאות.** אם בא אדם לישאל על דבר טהרות מתחילין מן הגדול שואלין תחלה לגדול שבדיינים מה הוא אומר בדבר: **מן הצד.** מן הקטנים שמא יחייבנו הגדול ולא ירצו לחלוק על דבריו משום לא תענה על ריב (שמות כג) על דבריו של גדול [לקמן לו.] רב כתיב בלא יו"ד: **הכל כשרין.** ואפילו ממזר: **וישראלים המשיאין לכהונה.** המיוחסין ורצויין להשיא בנותיהם לכהנים: **גמ'** [21]**באחד בניסן בשמיטה.** לקמן מפרש אמאי נקט שמיטה: **שזמנו כתוב.** זמנו הוכיח שנכתב באחד בניסן בשמיטה והוליא בעל חוב על חבירו על ידי משכון או על ידי פרוזבול שלא משמטתו שביעית או שהגיע זמנו לגבות קודם ראש השנה של שמינית ושביעית בניסן[22] איכא משמטת אלא בסופה דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים לסוף שביעית וזה קדם ותבעו: **חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו.** וקודם לכן ראו המלוה במקום הכתוב בשטר והוטל עליהם לכתוב שטר ואיחרוהו מלכותבו עד אחד בניסן וכתבוהו במקום שאומרים המזימין ולא כתבו אם המקום שנכתב בו השטר אלא אם המקום שראו המלוה אם. ואע"ג דאמרינן בגיטין (דף פ.) כי יתביתו בהיני כתובו בהיני ואע"ג דמימסרן לכו מילי בשילי מיהו אם כתבו בשילי לא מיפסיל בהכי והאיא עלה טובה קמ"ל שלא יביאוהו לידי הזמה דלא לימרו והלא ביום פלוני עמנו הייתם בהיני: **היכי.** אמר שמא איחרוהו מכדי דרישה וחקירה לאכחושי קא אתיא והיכא דקא מיתכחשו קמן ניקו אנן מתרלינן למילתייהו בשמא: **וליטעמיך.** דמותבת מברייתא אותיב ממתניתין דאלימא ומצויה בפי כל: **שטרי חוב המוקדמין.** ליכתב קודם המלוה: **פסולין.** דקא בעי למיטרף לקוחות מזמן הכתוב שלא כדין וקנסינן היתרא אטו איסורא ופסול אפי' מזמן שני כדאמרינן באיזהו נשך [ב"מ עב.]: **והמאוחרין.** שבאו עדים ואמרו אנו יודעים במלוה זו שקדמה לזמן הכתוב כאן: **כשרין.** דמעליותא היא דקא מחיל ליה לשיעבודא עד השתא. אלמא לא בעינן דרישה וחקירה דא"כ היכי מתרלינן למילתא דשטרא נימא זיופא הוא ולא ראו עדים החתומים בו את המלוה הזאת ואי משום הנך סהדי אחריני תהוי כמלוה על פה ולא יטרוף לקוחות דמלוה על פה לא טרפא ממשעבדי דלית לה קלא: **הא.** דמקשה לי לותביה ממתניתין לא קשיא לי דעדיפא מינה קאמרינן מתניתא דאותיבנא מינה העדיפה והחזיקה כח בדבר יותר מאותה משנה דאשמעינן רבותא דאפילו שמיטה דאי לאו דווקא קאמרי בו ביום לא הוו מרעי למילתייהו לכתוב שטר המלוה הנעשית קודם לכן באותו זמן: **דלא שכיחי אינשי דמזופי.** משום דמתיירלאין מן השמיטה שלא תשמט מעותיהם לליכא למימר איחרוהו וכתבוהו דלא מרעי לשטרייהו שהכל מרננין אחריו לומר מזויף הוא שאין דרך להלוות בזמן שמיטה: **אפ"ה כיון דשביעית.** איכא משמטת אלא בסופה דכתיב מקץ תלינן באיחרוהו ומכשרינן: **מכל מקום.** מתני' קשיין להדדי: **אמר רבי חנינא וכו'.** ומתניתין דאורייתא קמי תקנתא ובריתא דרבנן בתר תקנתא:

טעו

מסורת הש"ס

א) ר"ה כה:, **ב)** [בסדר המשנה ל"ג מלת ממונות], **ג)** גיטין נט., **ד)** [מוספפתא מכות פ"ג], **ה)** [עי' תוס' קידושין נ: ד"ה ה"ג מקדשי וכו' ותוס' בכורות לה. ד"ה איכא דאמרי], **ו)** ב"מ יז. עב. ר"ה ב. [ולף ת.] שביעית פ"י מ"ה ב"ב קמ: קעא:, **ז)** לעיל ב: יבמות קכב:, **ח)** [שמות כג], **ט)** [שם], **י)** [לקמן לג:], **כ)** [במדבר לה], **ל)** כס"ת: וכוליה, **מ)** [לקמן לד:], **נ)** [ל"ל אחר ד"ה שזמנו], **ס)** כס"ת ליתא בניסן, **ע)** [ב"ב קנב.],

גליון הש"ם

מתני' אחד דיני ממונות. עיין זבחים דף לב ע"ב תוס' ד"ה אי:

מוסף רש"י

מתחילין מן הגדול. כשעומדין למען לראות אם רוב מטמאין או רוב מטהרין (גיטין נט.). מן הצד. מן הקטנים ולא מן הגדול, שלא ילמדו חובה והשאר נכנעין מפניו שלא לחלוק עליו משום לא תענה על רב ובדיני נפשות מוקמינן להאי קלא בפ"ק (ב.) לא כהעייתך לעובה כו' ולא ילמדו זכות (גיטין שם). שטרי חוב המוקדמין. שנכתבו ביום ט"ו בניסן וכתב בתוך השטר באחד בניסן (רשב"ם ב"ב קנז.). פסולין. שלא לטרוף לקוחות שלקחו שדה מן הלוה מזמן שבשטר ושלא כדין הוא שהרי קדמה מכירה להלואה ובשטר מעיד שהלואה קדמה, לפיכך קנסוהו מלגבות בו ולא יטרוף אפילו מזמן המלוה ואינו אלא כמלוה על פה שאינו גובה מן המשועבדים (ר"ה ב. וכעי"ז ב"מ עב.) אי נמי שנכתב השטר באחד בניסן וכן כתוב בו באחד בניסן לוה פלוני מפלוני והוא לא לוה ממנו כלום עד ט"ו בניסן, גם זה מוקדם ופסול, שאין לו לטרוף אלא מזמן ההלואה ואילך, ולא כאביי דאמר עדיו בתמוניו זכין לו (רשב"ם ב"ב קנז:) ומיהו אם ההלואה היתה באחד בניסן בפני עדים וקנו מידו להשתעבד נכסי לוה למלוה ולא כתבו את השטר עד ט"ו בניסן וכתבו בו באחד בניסן, כי האי מוקדם כשר (שם ע"פ ב"ב קעב.). דבר תורה כו' בדרישה ובחקירה. צריך לבדוק את העדים בלשון יוס באיזו שעה הלוהו (לעיל ב.) שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות, וכיון דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות, דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת, הוא הדין לדיני ממונות (לעיל ג.). שלא תנעול דלת בפני לוין. שימנעו מלהלוות שמא יכפור והעדים יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד (שם).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פי"ח מהל' סנהדרין הלכה ו' והכל שם:

ב [מיי' שם הל"ב טוש"ע ח"מ סי' ה סעי' ב]:

ב ג מיי' פי"ט מהל' עדות הלכה ג סמג עשין קי טוש"ע ח"מ סי' לד סעי' ט:

ג ד מיי' פכ"ג מהל' מלוה הלכה ו סמג עשין פ"ב טוש"ע ח"מ סי' מג סעיף ז:

ד ה מיי' שם הלכה ב טוש"ע שם סעיף יג:

ו [מיי' פ"ט מהל' שמיטה הל' ד טוש"ע ח"מ סי' סז סעי' ל]:

ה ז ח מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ו סמג עשין קט טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף ו:

תורה אור השלם

1. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כד כב

רבינו חננאל

פ"ד אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה כו'. ואקשינן וכי בעינן דרישה וחקירה בדיני ממונות והתניא שטר שזמנו באחד בניסן בשמיטה פי' וכתב בו פרוזבול ובאו עדים ואמרו והלא אלו העדים שבשטר זה היו עמנו באחד בניסן בשמיטה במקום פלוני השטר כשר והעדים כשרים חיישינן שמא איחרוהו וכתבוהו ואי ס"ד בעינן דרישה וחקירה היכי אמרינן שמא הנה בטלתה חקירות דאיזה יום איזו שעה ומתמהינן עלה ולטעמיך תקשי לך מתניתין דקתני שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרים כשרים ופרקי' הא לא קשיא. הא עדיפא מינה לאקשויי דאיכא למימר שטר זה לא יתכן להיות מאוחר דלא שבק איניש שני דהיתירא וכתב שנת שמיטה דמרע ליה לשטרייה קמ"ל כיון דשביעית סופה משמטת מיקרי אמר אפשר דפרע לי בתחלה או באמצעיתה לפיכך כתב שנת שמיטה ושטר מאוחר הוא וכשר. מ"מ הקושיא עומדת ושני ר' חנינא לעולם אפילו דיני ממונות בדרישה וחקירה ומה טעם אמרו [דלא בעיני]

כאן בדין מרומה. לא שיודעים בו שהוא מרומה דא"כ אין לדונו כלל כדדרשינן בפרק שבועות העדות (שבועות ל:) מדבר שקר תרתי: **קול** רחיים בבורני. פ"ה שעת גזירת המלכות[ו] היה שגזרו שלא למול והיו ירחים להוציא קול וקבעו סימן זה וכן משמע בירושלמי דכתובות (פ"ב) גבי הגזירה שגזרו ביהודה דקאמר מה סימן היה קול מגרום בבורני משתה שם אור נר בבור חיל שבוע הבן פירוש קול מגרום רחייס של גרוסות והא דכתיב בירמיה (כ"ה) והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחייס ואור נר איכא למימר שגם בראשונה היו עושין סימנין אלו לשם שמחה: **אור** הנר בבור חיל. מכאן נהגו להדליק נר במילה ומה שנהגו לפרוש המפה על הפתח משום דאמר בריש המוכר פירות (ב"מ דף לג:) מנהג גדול היה בירושלים כל זמן שהמפה פרוסה על הפתח אורחין נכנסין: **היכי** אמר להו. פ"ה כשקיבלו עדותן של עדים ואם תאמר א"כ במאי חסמינן להו הא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכ"ת שיחזרו בהן תוך כדי דיבור כפ"ה הא מי יימר כדאמריתו טפי מתוך כדי דיבור וכ"ת דלא חשיב הפסק לימא אחר כדי דיבור אמרי' להו ואף על גב דאין פתיחה זו מועלת ויש לומר דה"מ לשנויי הכי אלא דשפיר משני ועי"ל דעד שלא נחקרה עדותן בב"ד יכולין לומר מצודין אנו כדתניא בתוספתא מיהו בקונטרס פירש דפתיחת זכות לאחר שדרשום וחקרום ובאין לשם וליתן וכפי' משמע בפ' היו בודקין (לקמן ד' מ.) דקתני אם נמצאו דבריהם מכוונים פותחין:

מה

טעו. ב"ד בדיני ממונות לא ישלמו דדילמא אי שבקת להו לדרוש ולחקור הוה רווחת למילתא ולא הוו טעו: **כל שכן שאתה נועל.** דמתיילאין להפסיד ע"י ב"ד טועין: **רבא אמר.** תרוייהו בתר תקנתא דרבנן ומתניתין בדיני קנסות דליכא למיחש לנעילת דלת אבל בהודאות והלוואות דאיכא (א) למיחש לנעילת דלת בהודאות והלוואות בדיני מלוה וזה בא לידון בעדי הודאה שהודה לו בפניהם או בעדי הלוואה שהלווהו בפניהם דאיכא למיחש לנעילת דלת: **מרומה.** שבית דין מכירין בתוכנו זה שהוא רמאי או מביאים טענת רמאי בדבריו: **בדק תשפוט.** ולא כתיב בדלת לדק להזהיר ב"ד לדקדק בו כל כך לדרוש ולחקור: **מפגייפא.** שפיר איתרלו בחד מהני שינויי אי כרבי חנינא אי כרבא אי כרב פפא: **אכל קראי.** דרמי להו ריש לקיש לא קשו דבדק לדק לאו לדרישה ולחקירה אתי אלא לדק דין שלך ולדק פשרה שלך לפי ראות עיניך ולא תרדוף את האחד יותר מחבירו: **שניהן טוענות.** שתדמוק זו את זו: **ואם בזו אחר זו.** משתלך אחת אל היבשה עד שתעבור חבירתה ואח"כ תעבור היא: **מעלות בית חורון.** מקום גר ואין דרך לנטות ימין ושמאל ולריך הא' לנטות לאחוריו עד שמועלת מקום לנטות: **אם עולות שניהן.** כגון זה עולה מגד זה וזה עולה מגד זה ופוגעות בראש חודו של הר והבקעה עמוקה מימין ומשמאל: **קרובה.** לעירה: **ומעלות שכר.** לאחת ותידחה: **קול ריחיים.** שנשמעין: **בבורני.** מקום: **שבוע הבן שבוע הבן.** סימן הוא שיש שם בריח מילה כמכריז ואומר שבוע הבן כאן והריחיים סימן לשחיקת סממנין למכת התינוק ושעת גזירת המלכות[ו] היה שגזרו שלא למול והיו ירחים להוציא קול וקבעו סימן זה: **אור הנר בבור חיל.** ביום או גרות גרחים הרבה בגילה סימן הוא כמו שלועק משתה שם משתה שם. בריח מילה קרי שבוע הבן על שם שהוא לסוף שבוע: **אחר חכמים נישנה.** בית הוועד ששם בית דין קבוע כגון אחר ר' אליעזר בלוד וכן כולם כל [ז] אחד למקומו: **גגולה.** לפומבדיתא כדתנן בר"ה (דף כב:) עד שרואה כל הגולה לפניו כמדורת אש ואמרינן (שם דף כג:) מאי גולה אמר אביי פומבדיתא שעיקר ישיבת בבל שם היתה: **אחר חכמים.** סנהדרי גדולה: **היכי אמרי'.** בפתיחת זכות כשקיבלו עדותן של עדים ודרשום וחקרום ובאין ליתן ליתן היכי אמרי' להו לעדים: **מי יימר כדקאמריתו.** שמא בעלה באתם וזו היא פתיחת הלבה לזה: **והא קא חסמינן להו.** חוסמין אנו את פיהם כשאנו מכחישין אותן ויחזרו בהן בתוך כדי דיבור: ופרכינן **וליחסמו.** מאי תיקשי ליחסמו ולהדרי בהו: **מי לא תניא מסיעין.** היו בית דין את העדים קודם קבלת עדות ממקום למקום ומחדר לחדר כשבאין להעיד אומרים להם לא נקבל כאן אלא כאן וכן משם למקום אחר: **אלא דחיינן להו.** וכתיב (דברים יט) ובערת הרע: **שהרא חובתו של זה.** לחזר אחר עדי הזמה כדי שיהרגו הראשונים: ופרכינן **מי הויא חובתן.** אי הוו מיתזמי השתא קודם גמר דין והא תנן וכו': **הכי קאמינא.** היכי מזהרינן להאי לחזר אחר עדי הזמה והא חובתן של אלו היא דדילמא שתיק האי עד דמיגמר דין והדר מייתי להו: **להכחישן.** כגון אנו ראינו אותו הרוג אחר כך חי וקיים דהויא עדות בטילה דהוא והן פטורין דאין זוממין אלא בעמנו הייתם כדיליף במסכת מכות (דף ה.): **רב כהנא אמר.** כך פותחין בזכות לאחר קבלת עדות אומר מתוך דבריכם מזדכה פלוני סופו לצאת מבית דין זכאי לפי ראות עיניו ואחר כך נושאין ונותנין: **אם לא שטיח הנקי.** תחילת התנאי לזכות:

מיכן

[ו] א ב מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ג [ופכ"ד מהל' סנהדרין הל' ג] סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ל סעיף א [סי' טו סעי' ג ד]:

[ז] ג ד מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' י"ב סמג עשין פא טוש"ע מ"מ סימן ערב סעיף יד:

[ח] ה [מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' ט] סמג עשין לו [טוש"ע מ"מ סי' יד סעי' א ובהגה]:

[ט] ו מיי' פ"א מהל' עדות הלכה ד:

[י] ז מיי' שם פ"כ הל' א סמג עשין קז טור מ"מ סי' לח:

[יא] ח מיי' פ"י מהל' סנהדרין הל' ז:

רבינו חננאל

כדי שלא תנעול דלת בפני לווין רבינא אמר דיני ממונות דתנינן הכא דיני קנסות הן ולעולם בעו דרישה וחקירה והני מתניתי דתני מאוחרין [כשרין] בהודאות והלוואות. רב פפא [אמר] כולהו בהודאות והלוואות ומתניתין דהכא בדין מרומה לפיכך צריך דרישה וחקירה כדכתיב צדק צדק תרדוף רב אשי אמר מתניתין כדשנין קראי אחד לדין בצדק תשפוט עמיתך והאי דכתיב צדק צדק תרדוף לפשרה. כדתניא שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זו כנגד זו וכן גמלים במעלות בית חורון אם עוברות שתיהן [שתיהן] נטבעות וכן גמלים טעונה ושאינה טעונה תדחה שאינה טעונה מפני טעונה. וכן קרובה ורחוקה. אבל אם שתיהן טעונות שתיהן קרובות או שתיהן רחוקות מטילין פשרה ביניהן ומעלות שכר זו לזו: **ת"ר** צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה אחר ריב"ז לברור חיל. תנא אור נר בבורר חיל משתה שם. קול רחיים של גריסין בבורני שבוע הבן שם. פי' בימי הגזרה היה להן סימן וכל מי שהיה רואה גרות דולקים באסקופה יודעין שבאותה חצר סעודת הכנסת כלה. וקול רחיים מילה שם בחצר והכל נכנסין. והלך אחר ר' אלעזר ללוד: **ת"ר** צדק צדק תרדוף הלך אחר ב"ד יפה אחר חכמים לישיבה אחר ר' יהושע לפקיעין אחר ר' עקיבא לבני ברק אחר רבן גמליאל ליבנה ור' מתיא בן חרש לרומי ור' חנניה בן תרדיון לסיכני ור' יוסי לציפורי וחנניה בן אחי ר' יהושע לגולה אחר ר' לבית שערים אחר חכמים ללשכת הגזית: **דיני** נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה. היכי פתחינן לזכות ושקלי וטרו ופשוטה היא. ואסיק' אביי ורבא דאמרי תרווייהו אמרינן ליה אי לא קטלת לא תדחל דלא מיקטלת תניא נמי הכי ר' אומר אומר אני אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי

מיכן

[א] בדין דיני ממונות לא שיעלמו דלת בפני לווין רבא אמר מתניתין דהכא בדיני קנסות ואידך בהודאה והלואה כאן בדין מרומה כאן בדין שאינו מרומה כדריש לקיש דריש לקיש רמי כתיב בצדק תשפוט עמיתך וכתיב צדק צדק תרדף הא כיצד כאן בדין מרומה כאן בדין שאין מרומה רב אשי אמר מתניתין כדשנין קראי אחד לדין וא' לפשרה כדתניא צדק צדק תרדף אחד לדין ואחד לפשרה כיצד שתי ספינות עוברות בנהר ופגעו זה בזה אם עוברות שתיהן שתיהן טובעות בזה אחר זה שתיהן עוברות וכן שני גמלים שהיו עולים במעלות בית חורון ופגעו זה בזה אם עלו שניהן שניהן נופלין בזה אחר זה שניהן עולין הא כיצד טעונה ושאינה טעונה תידחה שאינה טעונה מפני טעונה קרובה ושאינה קרובה תידחה קרובה מפני שאינה קרובה היו שתיהן קרובות שתיהן רחוקות הטל פשרה ביניהן ומעלות שכר זו לזו ת"ר צדק צדק תרדף הלך אחר ב"ד יפה אחר רבי אליעזר ללוד אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל תנא קול ריחים בבורני שבוע הבן שבוע הבן אור הנר בברור חיל משתה שם משתה שם ת"ר צדק צדק תרדף הלך אחר חכמים לישיבה אחר ר' אליעזר ללוד אחר רבן יוחנן בן זכאי לברור חיל אחר רבי יהושע לפקיעין אחר רבן גמליאל ליבנא אחר רבי עקיבא לבני ברק אחר רבי מתיא לרומי אחר רבי חנניא בן תרדיון לסיכני אחר ר' יוסי לציפורי אחר רבי יהודה בן בתירה לנציבין אחר [ד] [א] רבי יהושע לגולה אחר רבי לבית [ה] שערים אחר חכמים ללשכת הגזית: דיני ממונות פותחין כו': היכי אמרינן אמר רב יהודה הכי אמרינן להו מי יימר כדקאמריתו א"ל עולא והא חסמינן להו וליחסמו מי לא תניא רבי שמעון בן אליעזר אומר [ו] מסיעין את העדים ממקום למקום כדי שתיטרף דעתן ויחזרו בהן מי דמי התם ממילא קא מידחו הכא קא דחינן להו בידים אלא אמר עולא הכי אמרינן יש לך עדים להזימם א"ל רבה וכי פותחין בזכותו של זה שהיא חובתו של זה ומי הויא חובתו והתנן [ז] אין עדים זוממין נהרגין עד שיגמר הדין הכי אמינא אילו שתיק האי עד דמיגמר דיניה ומייתי עדים ומזים להו הויא ליה חובתו של זה אלא אמר רבה אמרינן ליה יש לך עדים להכחישן רב כהנא אמר מדבריכם נזדכה פלוני אביי ורבא דאמרי תרווייהו [ח] אמרי' ליה אי לא קטלת לא תדחל רב אשי אמר כל מי שיודע לו זכות יבא וילמד עליו תניא כוותיה דאביי ורבא רבי אומר [3] אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית וגו'

מיכן

[ב] מיי' פ"ג מהל' עדות הל' ג [ופכ"ד מהל' סנהדרין הל' ג] סמג שם טוש"ע מ"מ סי' ל סעיף א [סי' טו סעי' ג ד]:

[ג] ד מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' י"ב סמג עשין פא טוש"ע מ"מ סימן ערב סעיף יד:

[ד] ה [מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' ט] סמג עשין לו [טוש"ע מ"מ סי' יד סעי' א ובהגה]:

[ה] ו מיי' פ"א מהל' עדות הלכה ד:

[ו] ז מיי' שם פ"כ הל' א סמג עשין קז טור מ"מ סי' לח:

[ז] ח מיי' פ"י מהל' סנהדרין הל' ז:

[ח] [נעיל ג. וע"ש פרש"י], [ט] [עי' תוס' נעיל ג. ד"ה שלא תנעול וכו'], [י] [תוספתא דב"ק פ"ב], [יא] [ל"ל רבי חנינא בן אחי ר' יהושע לגולה כך הגירסא הגהות בילקוט פרשת קדושים רמז תרי"ח ויש בזה כדי ליתן טעם דמלינו שהיה בגולה עי' ברכות סג: יגגן בבור אבן הגירסא שלפנינו אחר ר' יהושע לגולה קשה טובא דהא לעיל בסמוך קאמר אחר ר' יהושע לפקיעין], [יב] כתובות קג:, [יג] [פוטה ח.] לקמן מ: [תוספתא פ"ט], [יד] מכות ה:, [טו] בס"ח: ושעת השמד, [טז] עי' ר"מ, [יז] בס"ח: שעת השמד,

תורה אור השלם

1. לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ: ויקרא יט טו

2. צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדֹּף לְמַעַן תִּחְיֶה וְיָרַשְׁתָּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ: דברים טז כ

3. וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָהּ הַכֹּהֵן וְאָמַר אֶל הָאִשָּׁה אִם לֹא שָׁכַב אִישׁ אֹתָךְ וְאִם לֹא שָׂטִית טֻמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנָּקִי מִמֵּי הַמָּרִים הַמְאָרֲרִים הָאֵלֶּה: במדבר ה יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבא אמר וכו' והלוואות איכא למיחש לנעילת דלת הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אחר חנינא בן אחי ר' יהושע. כל"ל:

מוסף רש"י

מסיעין את העדים. מעבירים עדות נפשות וכשבודקין אותן היו מסיעין אותן ממיקום לפינה ומלשכה ללשכה (סוטה ח.).